

„Ne legyen gyűlölet!”
Beszélgetés Botos Zoltán festőművésszel

Beszélgetőtárs: Gréczi-Zsoldos Enikő

Botos Zoltán salgótarjáni festőművészt kérdeztem munkásságáról, életéről. Ha ő nincs, nem ismerhetjük Balázs Jánost, a festő- és költőzenit. Ha nem visz vásznat, ecsetet és festéket Balázs Jánosnak, ma nem ismernénk a nevét. A Dornyay Béla Múzeum munkatársai nemrégiben készítettek filmet Balázs Jánosról, „a csillag-igazgatóról”, amelyben Botos Zoltán is mesél a vele töltött időről, karizmatikus személyiségéről. De barátja volt Szepesi József költő is, akivel együtt nőtt fel, s akinek tiszteletére emléktáblát avattak nemrég egykori vásártéri otthonának a falán. Az avatóünnepségen Botos Zoltán mondott emlékező beszédet, korábban pedig egy Salgótarjában rendezett konferencián elevenítette fel emlékeit Szepesi Józsefről.

Milyen volt a gyermekkorod az egykori salgótarjáni Cigányhegyen (vagy másképp: a Cigánydombon)? Mivel foglalkoztak a szüleid?

A Pécskő utca végén, a Cigányhegyen születtem, heten vagyunk testvérek, az öcsém kivételével mindannyian ott jöttünk a világra. A szemközti Rökkanttelepről járt át a Cigányhegyre egy bábaasszony, ő segítette világra a gyerekeket. Szegények voltunk. Az édesapám szobafestő-mázolóként dolgozott, alapító tagja volt a salgótarjáni KTSZ-nek. Kitűnően hegedült és gitározott, de nem játszott éttermekben, csak otthon hallottuk. Néha a Pécskő úti kiskocsmába elment a hegedűjével, és ott játszott némi italért, egy kis aprópénzért. Megmaradt bennem, hogy otthon velünk, gyerekekkel soha nem beszélt durván, megválogatta a szavait, választékosan beszélt, ezzel is próbált nevelni. Édesanyám is, ő is szeretett olvasni, én is megszerettem az olvasást.

Téged megtanított zenélni édesapád?

Próbált, de nekem nem ment, ám a zenét imádom. Szívesen hallgatok klasszikus zenét, gyakran hallgatom a Bartók rádiót. Nagyon kedvelem Beethoven, Bach zenéjét, de a hagyományos jazzt is.

A képzőművészetre, a festésre mint alkotómunkára azonban rátaláltál. Korán megmutatkozott a festékek és az ecset alkotta világ iránti vonzalmaid?

Igen, már gyerekkoromban festegettem, rajzolgattam, először gombfeskével. Elsős lehettem, amikor először bejutottam Balázs János bácsihoz. Édesapám hordta neki a könyveket a könyvtárból. Könyvbarátok voltak, beszélgettek az olvasmányokról. Egyszer elkísértem édesapámat. Míg beszélgették, be-bekukkantottam a kunyhójába, s ott a falakon láttam rajzokat, ki is voltak színezve. A magyarság nagyjairól voltak ott mellképek, politikusokról, költőkről, emlékszem, Széchenyi, Deák, Kölcsey, Petőfi, Arany János... Ez annyira belém ivódott, hogy még ma is emlékszem.

Te is kedveled az irodalmat. Mit olvasol szívesen?

A szüleim, emlékszem, cserélgették a könyveket egymás között a Cigányhegyen. Én is mindig kedvemet leltem a remekművekben. Élvezettel olvastam Jókait, a francia realistákat: Victor Hugót, Balzacot, Stendhalt; az orosz írókat, a németeket... A legeslegnagyobb élményem Thomas Mann. Az a fennkölt fogalmazás nagyon megkapó.

Volt olyan, hogy megihletett egy irodalmi mű és az élményből létrehozta a képzőművészeti alkotást?

Balázs János versei ihlettek meg. A könyvem¹ elején olvasható a *Mottó* című verse. Ennek az első sorai ihlették egy képemet: „Nincsenek verseim, / csak álmaim, / nem is kétlábon járok, / csak a képzelet szárnyain lebegek kámbán, valahol.” A könyvem elején is az a kép látható, amint Balázs János egy ecsettel a kezében lebeg a Cigányhegy fölött.

Mik a témáid, mi az, amit szívesen vászonra viszel?

Nagyon nagy élmény volt 1991-ben a mártélyi művésztaбор. Szabó Tamás képzőművész², gyerekkori tarjáni barátom költségén, az ő meghívására jutottam el oda. Én nem tudtam volna finanszírozni. Óriási élmény volt, évekig ebből táplálkoztam. Ott több képem is készült, pl. a *Mártélyi pajta* és a *Szénaboglya*³. Egyik reggel, amikor nekivágtam a tarlónak, ott volt egy búzamező, azt elhagytam, s akkor találtam rá erre a pajtára. Kezemen volt a mappa, leültem, elkészült ez a pasztellkép. Akkor hirtelen jött egy óriási nyári zápor. Jöttem kifelé erről a tanyáról, elhagytam a búzatáblát, lépkedtem a tarlón keresztül. Azt vettem észre, hogy nagyon fáj a lábam. S a végén megálltam, már elállt az eső, ragyogóan süttött a nap, s rájöttem, hogy miért fáj a lábam. Mert lábujjhegyen jövök kifelé.

¹ Botos Zoltán 2014. *Beszélgetésem Balázs Jánossal*. Salgótarján

² Salgótarjánban a Pécskő út elején áll Szabó Tamás Balázs Jánosról készített szobra.

³ Ld. a borítón.

*Mártélyi pajta
(Az eredeti színes pasztelkép)*

Mert ahogy lenéztem a földre, a víztócsákban ezernyi csodát láttam: bogarakat, apró virágokat, a természet ezer csodáját, amit soha el nem tudok felejteni. És vigyáztam rá, nehogy eltapossak valamit.

Olyan szépen meg tudod fogalmazni az élményeidet, hogy akár széppíró is lehetnél. Erre nem vállalkoztál még?

Többször próbálkoztam írással, vannak rövid prózai írásaim, de még novellának sem tekinthetők. Csak a saját élményeimet tudom leírni. Olyan képzelőerőm, hogy önálló regényt írjak, az nincs. Néhány éve elmentünk Alsókubinba, Balázs János szülőhelyére, ennek az utazásnak az élményeit írtam én le.

Hol tanultál? Milyen iskoláid voltak? Kitől tanultad a festészetet?

Az alsó tagozatot a Pécskő úti kisiskolában végeztem, felsőben átkerültünk a Rákócziuba. Édesanyámnak volt egy rossz emléke az iskolás éveimből. Elsőben behívták őket szülői értekezletre, és azt vette észre, hogy csak a cigány szülők vannak ott. A tanító néni ugyanis más időpontban hívta be őket, elkülönítve a fehér gyerekek szüleitől. Úgy megharagudott, hogy azután többet nem ment szülői értekezletre. Velünk, gyerekekkel azonban nem tettek különbséget. Nem akartam lemaradni, mindig igyekeztem. Nyolcadikban osztályelső voltam. Kitűnő tanáraink voltak, úgy éreztem, szerettek. Utána a Madách Imre Gimnáziumba kerültem, két évig jártam oda. De aztán elmentem ipari tanulónak, hogy segíthessem a családot. Üveges-képkerepező szakmát szereztem, és mint ipari tanuló az Építő-Tervező KTSZ-nél voltam. Aztán a régi tanácsépítőnél, a NOTÉV-nél dolgoztam. 20 évesen megnősültem, három gyerekünk lett. Amikor a második lányom megszületett, akkor érettségiztem le levelező tagozaton.

A festészetet nem tanultam. Iványi Ödönhöz mentem el, Földi Pétertől kaptam tanácsot, Szabó Tamás barátom nem kímélt a kritikával, de ezt a jobbítás szándékával, barátsággal tette.

Milyen módszerrel készíted a képeidet?

Vászonra dolgozom vagy rétegelt lemezre, ha hozzájutok. Olajfestékkel festek. Drága az alapanyag, van, hogy nem jut rá a kis nyugdíjból.

Ha a festészet történetéből kellene valakit kiemelned, kit választanál?

Én Van Goghtól nem tudok elszakadni.

A képeiden is látok Van Gogh-os vonásokat. Az ecsetkezelésed emlékeztet az ő festményeire.

Van is. Kérdezték már, hogy miért nem tudok elszakadni.

Egyáltalán nem vagy Van Gogh-utánzó. A képeid felismerhetően Botos Zoltán-iak.

Valóban nem utánzom, csak érződik a hatása. Mikor 90-ben Szabó Tamással elmentünk a Velencei Biennáléra – olyan barátom volt, hogy ő finanszírozta –, elmentünk a Giottótól Cézanne-ig című kiállításra. Egy hatalmas falon kisméretű képek voltak, de vagy 600 darab. Ránéztem a falra, kiszúrtam egy képet, odavonzott. És mi volt? Egy Van Gogh-kép.

Régi vágyam volt az Uffizi Képtár. A fiam jóvoltából eljutottam Firenzébe, előtte elvitt Rómába is, a Sixtus-kápolna ájulat. Az Uffiziban Michelangelo *A szent család* c. képét akartam megnézni. Ott remekműveken keresztül megy az ember, de az az egy kép úgy belém ivódott, ahogy az az isteni fény megvilágítja a szent családot! Ahogy néztem, rádöbentem, hogy ez nem fehér fény, hanem maga a Fény. Kábultan jöttem ki onnan. Másnap átmentem az akadémiára, mert ott van az eredeti Dávid-szobor. Az tökéletes. De engem nem is az ragadott meg, hanem ahogy bemész, kétoldalt Michelangelo rabszolgái. Ahogy azok meg vannak faragva, ahogy a kőből próbálnak kibújni! És Michelangelo nem hagyta, hogy kibújjanak. Azok a mozdulatok! Az a szabadság utáni vágy! Engem ez döbentett meg.

Nyár
(Az eredeti színes olajkép)

Valaha foglalkoztál azzal, hogy akár fából, akár kőből kibozsáks valamit?
Nincs formaérzésem. Próbálkoztam, de valahogy nem érzem.

Viszont a színeket nagyon. Többségében élénk színekkkel dolgozol.

Többségében igen. Tavaly ősszel megláttam Marokkóban, a Kis-Atlaszban, fönn egészen magasban a kék várost. Ott a kis zezugos utcákon mindenfelé kék. Gyerekkorom Cigányhegyére emlékeztetett. Azért kék minden, mert rájött az ottani lakosság, hogy a kéket nem bírják a szúnyogok. Az ultramarinkékkal festenek, annak a világosabb és sötétebb változatát is használják. Az engem annyira megragadott! Érdekes, ahogy a fény bejut azokon a kis réseken az udvarba például vagy az utcába, és megvilágítja ezeket a kékeket. Nagyon érdekes, hogy viselkednek a fény hatására a kékek, most ezt a hangulatot próbálom visszaadni. Hoztam onnan pigmenteket, por alakban árulják az utcán. Elsősorban az ultramarinkéket, de vannak más kékek is, olyan is, amelyik majdnem szürkébe hajlik. Ezt ők úgy használják, hogy vízzel keverik, de rájöttem otthon, hogy olajjal is jó.

Hol voltak kiállításaid?

A Salgótarjáni Tavasz Tárlatokon állították ki a képeimet, iskolai galériákban önálló kiállításaim voltak, szerepeltem csoportos kiállításon, volt közös kiállításom Losonczy Ildikóval és Szabó Tamással. A József Attila Művelődési Központban Handó Péter verseivel jelentek meg a képeim, Budapesten egy galériában volt önálló kiállításom. Az Egri Akvarellbiennálén is szerepeltem, ez nemzetközi kiállítás volt. A legtöbbször Földi Péter Kossuth-díjas festőművész nyitotta meg a tárlataimat, az első önálló kiállításomat is, amelyre Molnár Péter válogatta a képeimet.

Emlékszem, néhány éve történt egy baleseted, ezért hosszú ideig kórházban voltál.

Leestem a cseresznyefáról. Szörnyű állapotba kerültem, két ágyékcsigolyám és az összes bordám összetört, az egyik a tüdőmet átszúrta. Elviselhetetlen fájdalmam volt. Hogy ne ártsak magamnak, kikötöztek, a számba csontot tettek, hogy arra harapjak rá. Több hónapig voltam kórházban. Csodának tartották az orvosok, hogy egyáltalán életben vagyok. Akkor már nem aludtam vagy tíz napja, minden levegővétel iszonyú fájdalom volt, teljesen kimerültem. Egyik este mély álomba zuhantam. Álmodtam, de ez az álom olyan valóságos volt, hogy ma is látom. Azt álmodtam, hogy a Vág felső folyásánál vagyok, ott egy kis vízesése volt a folyónak, és hogy valaki hív ki. Csobogott a víz. Farönkök voltak ott, azokon ömlött át a kristálytisztá víz. Azt láttam, hogy egy henger alakú tárgyon, amit a víz sebessége forgatott, nagy biztonsággal jár az a férfi,

aki engem hívott. Először háttal láttam, de már akkor sejtettem, ki ő. Megkerültem, hogy szemből láthassam. Nagyon szép férfi szakállal. Jézus volt. Bordó köpenyben, a gallérja valamivel világosabb. A keze a köpenye alatt volt. Amikor szembe kerültem vele, kivette a kezét, intett és ezt mondta: – Ne félj! Vigyázok rád. Meg fogsz gyógyulni.

Evangéliumot mondasz most, az újszövetségi történetekhez hasonló csoda történt veled.

Nyugalom szállt rám akkor. Belőle jött ez a nyugalom, szinte súlytalan lettem én is. A szeretet, hogy bízzak, az is átjött tőle. Attól a pillanattól szépen, lassan gyógyultam. Addig is hívó voltam, de azóta még erősebben. Tudom, hogy vigyáz rám. Azóta jobban megy a festés is, azóta írok. Ez egy csoda, ami velem történt.

Ez valóban az. A gondviselő Isten szeretete. Kegyelmi állapot, hogy ezt lejegyezhettem. Biztos vagyok abban, hogy emberek életutai rendelészerűen találkoznak. Köszönöm, hogy találkozhattam, beszélgethettem veled. Mit kívánnál embertársaidnak?

Az egyszerűségben hiszek, az emberi kapcsolatokban. Ne legyen gyűlölet! Semmi értelme az ellentéteknek. Igyekezzünk a jót meglátni! Higygyünk Istenben!

Én pedig azt kívánom neked, hogy Isten adjon erőt, hitet, egészséget, sok igaz barátot és olyan emberi világot, amelyben jó élni és alkotni.

*Parkrészlet Clonmelben
(Az eredeti színes olajkép)*